

3. Učence svoje seznaniti moramo tudi z zgodovino naše domovine (ožje kakor širše); žalibog, da so naše čitanke v oziru na slovensko zgodovino pomanjkljive! Kakor je znano, poučuje se zgodovina najuspešneje v životopisnej obliki.

4. Domoljubni čut goji se tudi z deklamovanjem in pevanjem primernih pesnij.

5. Jako vplivajo na navzeta srca nežne mladine domoljubne svečanosti n. pr. ob priliki godov ali rojstnih dni Nj. veličanstev itd. Te naj se vršijo kolikor mogoče slovesno! V tem oziru se, žalibog, na nekaterih krajih premalo stori! — Pripomniti moram, da le na narodni podlogi ustanovljena šola more vzgojevati značajne domoljube. Pravijo: „Vzemi človeku vero, vzeli si mu vse!“ Jaz pa še pristavim: „Vzemite našej deci materini jezik, vzeli ste ji premnogo!“ Raznárodnenci so bili vselej in bodo največji fanatiki v vsakem oziru! Oni so neznačajniki in najslabši verci in državljani!

Primerov ni treba iskati daleč! Deca se mora istotako vzgojevati na verski podlogi. Brezverec ne ljubi ne svojega národa, ne domovine (morebiti navidezno iz sebičnosti)! Takih domoljubov nas obvaruj Bog!

Če se vzame vse to v poštev, vzgojevala se bode mladina, koje gaslo bode: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Posebno letos ponuja se učiteljstvu lepa prilika navdušiti mladino za dom in vladarja. V 2. dan decembra t. l. bode namreč 40 let, kar je nastopil vlado naš preblagi cesar Franc Josip I. Praznujmo to 40letnico dostojno in vnela se bo mladina naša v domoljubnem ognji! Razun običajnih svečanostij, bi jaz še pripomnil, naj se v vsakej vasi v večni spomin vsadi kako „cesarsko drevo“ (lipa ali kako sadno drevo). Če je pa mogoče ob poti kje cel drevored! Ob tej priliki naj bi se delila tudi knjižica „Cesar Franc Josip I.“, ki naj jo priredi domoljuben pisatelj, — ali tudi svetinjice z vladarjevo podobo in primernim napisom. Po mojem mnénji bi pa bilo najbolj umestno, če si napravi vsaka šola svojo zastavo s pomočjo domoljubnega in radodarnega občinstva. V 2. dan decembra naj se s primerno slovesnostjo blagoslovi in tisoč in tisoč nedolžnih src mile naše mladine bode vzkipelo k večnemu Bogu ter navdušeno klicalo:

„Bog obvaruj
Nam cesarja, Avstrijo!“

V Dobropolji v 18. dan marcija 1888. l.

Zupánc Ivan,
učitelj.

Slike iz národne vzgoje.

Sestavil Ivo Trošt.

III.

Naša národna vzgoja je tedaj silno pomanjkljiva. Morda mi kdo tù seže v besedo rekoč: Motiš se! Ker pa drevo ne pade na prvi mahljaj, upam se tej kategorični trditvi nekoliko ugovarjati. Marsikedo se še spominja, da je slišal tožiti (če ne tudi učiniti) rekoč: „Kadar nisem jezen, ne morem otroka kaznjevati. Zadosti ga „okrcam, ako se razgnjevim“. Poznal sem svoje dni očeta, ki je trdil, da je palica potrebna, da brez nje ni lahko vzgajati dece. Toda ko ni bil jezen, smel je otrok počenjati, kar je hotel. Sevéda je mož tudi kmalu bridko čutil posledice take jednostranske vzgoje. — Nekdo ni svojih otrok celó nikdar tepel, nikdar svaril, le če mu je kdo napravil kako škodo, obdeleval ga je — joj!

Ne vem, od kod to, da ti otroci svoje rednike še spoznavajo in spoštujejo (če jih!) kot roditelje. Bržkone je to le — navada. Ako kdo kaj pripomore k temu, to je pač

le narava jedina . . . Kam pridemo, ako bode narava glavnim faktorjem roditeljske sreče? Ali poglej, dragi kolega, čitaj vsakdanje novice v časnikih, osobito v onih, ki sezajo preko periferije naše tesne domačije in čital bodeš najgroznejše čine, ki nikako ne kažejo, da je tak otrok dobival po svojih roditeljih blagovonjajoči miris dobre vzgoje. Kam pridemo — moram zopet vprašati — ako bode le narava sama gospodarila z deco!

„Le malo nam je prirojeno, mnogo pa prigojeno“.

Ne mislim tukaj naše inteligencije, ker tû storé (nekoji) barem kolikor morejo in kolikor dopuščajo v to moderne učilnice naše. Recimo: dečke pošljejo v mesto v šolo. Če je deček nesel z doma v svojem srci dobro seme, rodilo bode dober sad. Človek bode s časom, kakoršnih želi družba človeška. Če ni vzprejel od roditeljev svojih prave podloge, enakomerne naobrazbe svojega spoznavanja, osobito pa čutenja in teženja, likal se bode in rastel liki samonikla mladika iz tal matere zemlje — kakor bo hotela usoda in nebrzdane strasti njegove.

Naša inteligencija pošilja tudi deklice v šole. Vender nismo tako, kakor nekdanji Špartanci. Slovenske deklice se naučé v višjih šolah in izobraževališčih mnogo potrebnega, a še več nepotrebnega. Učé se celó francozkemu jeziku, da nemščine še ne omenjam, ker ta je užé tako povsod; le slovensko pišejo te naše Amazonke — salamenski. Bodi užé, kakor hoče. I pri njih je malone isti rezultat, kakor pri dečkih: če ni bilo srce domá prav obdelano, moderni nauki je bodo težko. In take deklice postanejo gospodinje — matere, o Bog nas varuj! Znajo se v salonu lepo vesti sè svojimi častilci, znajo koketovati tû in tam, samo ne s kuhalnico in pozneje z deco. Ali da pustim to stran za sedaj v svoji časti, ker bi utegnila biti kaka „slovenska deklica“ huda na me. Lehko bi se prav hudo opekel. Ali še enkrat prej ko pomočim pero v drugo, pravim: Krasotica, mila hčerka slovenska! — ne jemljem „pars pro toto“.

Da se pa ozremo v nižjo plast našega národa! To ljudstvo ne pozná skoro nikake vzgoje. Šola storí kar more, ali pri razmerah, omenjenih pod II. še tega ne. Sicer pa priprosto ljudstvo vé prav malo, kako treba ravnati v tej ali v tej dôbi z otroci, ali pa v vseh skupaj — nič. Ne bodem tajil, da sem čital E. De Amicis-ovo: „Cuore“, ali to je le ideal. Takih roditeljev ne dobiš pod solncem, ali „Enrico“ je po drugi strani zopet človek. Tedaj le človek in lahko se mu približujemo.

Duhovniki sicer učé našo maso ljudstva, trudijo se v propovedih in kerščanskem nauku, da vcepijo deci nekaj morale. Ali to se vse razkadí pred 15. ali 16. letom, ker ni nikogar, da bi skrbno gojil vsajeno cvetico. Roditelji domá ne vedó nič. Dostikrat se celó posmehujejo otroku, ko hoče storiti nekaj, kar mu velewa srce, a brani hišna ne navada. V cerkvi morda še kdo sliši, da ne smemo deci kratiti zaslužene kazni — tudi s šibo, toda, kako se ta uporablja, povedal sem prej.

Naša sl. družba sv. Mohora izdala je užé mnogo knjig, a še malo, ali da prosto-dušno povem, nič te stroke.

Morda je tû in tam kaka verskega obsega, ki objema nekoliko i-vzgojno stran, ali tega naš ljud mnogokrat ne razume in ne zna ter ne more uvajati v življenje, ker je „sveto“. Ali ne bi bilo potrebno, pomagati národu v njegovih koreninah. Ljudstvo treba je poučiti, kako naj ravná z največjim zakladom svojim — z otroci.

Mnogo je kriva temu žalostnemu stanju nesloga mej učiteljstvom, roditelji in duhovščino. To so vender faktorji, kojih vkupnega dela produkt je prava vzgoja. In žalibože, baš ti, po krivdi enega ali družega so včasih tako nasprotni! (Dalje prih.)